

ANALIZA: Odnos srpskih medija prema Haskom tribunalu

Author: IWPR
ICTY

Mediji u Srbiji imaju razlicit odnos prema pitanju vladine saradnje sa Medjunarodnim sudom za ratne zlocine.

Mediji u Srbiji su jos uvek u pocetnoj fazi tranzicije, pre svega zato sto novi, moderniji zakoni u oblasti informisanja jos uvek nisu doneti. Sredstva informisanja nisu u stanju da se izbore za punu samostalnost i kriticki pristup temama kojima se bave, nego se - barem u vecini slucajeva - priklanjaju interesima politickih grupa.

Odnos prema saradnji sa Hagom jasno pokazuje da na politickoj sceni Srbije postoje dve velike interesne grupe. Pri tom je rec o interesima koji se u znatnoj meri sukobljavaju, sto je i proizvelo da vladajuca koalicija, Demokratska opozicija Srbije (DOS), samo uslovno funkcionise.

Pitanje izrucivanja optuzenih u Hag cini sustinsku razliku tih dveju grupa kada je rec o njihovom odnosu prema tribunalu. Prva grupa nacelno podrzava izrucenja, ali ih smatra stranim mesanjem u domace zakonodavstvo; druga se zalaze za bezuslovnu saradnju sa tribunalom, ukljucujuci i izrucenja optuzenih.

Politicke podele odrazavaju se i na podele medju medijima. Dio stampe, tradicionalno naklonjen tvrdjoj nacionalnoj struji, odmah se priklonio prvoj interesnoj grupi. Tretira Haski tribunal kao nametnutu obavezu koja od samog pocetka radi protiv srpskih interesa. Najznacajnji predstavnici ovakvog stava su dnevni listovi Glas javnosti i Vecernje novosti, kao i - u nesto manjoj meri - Blic i Politika.

Liberalnije orijentisana sredstva informisanja saradnju sa tribunalom predstavljaju kao medjunarodnu obavezu Jugoslavije, koja proistice iz njenog clanstva u UN. Ovoj grupaciji pripadaju uglavnom nominalno nezavisni mediji, poput dnevnog lista Danas, nedeljnika Vreme, te Radija B92. Ovi mediji su u svojevrsnoj koaliciji sa liberalnom politickom grupom, koja pak ne podrzava istinski nezavisne medije, nego pokusava da iskoristi trenutnu politicku situaciju kako bi ih kontrolisala.

Medjunarodni sud je rijetko prisutan u medijima, cak i u okviru debate o ratnim zlocinima. Najvise se paznje poklanja interesima suprotstavljenih politickih grupa, koje obe nastoje da steknu odlucujucu prednost time sto plasiraju odredjene vesti vezane za tribunal u politicki pogodnim trenucima.

Najocitiji primer takvog iskoristavanja medija predstavlja afera otkrica masovnih grobnica kosovskih Albanaca u Srbiji. Vrhunac medijske paznje poklopio se sa periodom kada su se vodile i najzesce polemike oko izrucenja Slobodana Milosevica Haskom tribunalu. Nakon sto je srpska vlada izrucila bivseg predsednika Jugoslavije, tenzija oko masovnih grobnica je naglo splasnula, pa su se i tekstovi na tu temu sa naslovnih stranica preselili na unutrasnje.

Haski tribunal, kao institucija, nije prihvacen u Srbiji. Vecina gradjana i dalje smatra da je u pitanju neka vrsta "nuznog zla" - spolja nametnuta, ali neizbezna obaveza. Stav da je tribunal jedna od najvećih prepreka izmedju gradjana i njihovog boljeg zivota, odnosno pravih promena, podrzavaju i mediji.

Gradjana su u vecini slucajeva svoje misljenje o tribunalu stekli tokom vladavine bivseg rezima, kada su se i svi vazniji mediji nalazili pod njegovom kontrolom. Nakon promene vlasti, nije doslo i do korenitog raskida sa zatecenim stanjem, nego su mediji poceli da manipulisu stavom gradjana, a sve u sluzbi svojih politickih "zastitnika".

Iako je podjela medija na dve grupe evidentna, njihov odnos prema tribunalu ipak podrazumeva i jednu sustinsku slicnost. Naime, nijedna medijsko-politicka grupacija ne pristupa tribunalu kao sredstvu borbe za prava zrtava rata na ovim prostorima. Ne objavljuju se reportaze o tome, niti intervjui sa clanovima porodica nastradalih.

Stavise, i dalje se insistira na nacionalnom predznaku, kako onih koje trazi Hag, tako i njihovih zrtava sa teritorije citave bivse Jugoslavije. Prvi pokusaj probijanja ovakve medijske blokade predstavljalo je emitovanje filma "Krik iz groba" (snimljenog u produkciji BBC), najpre na Televiziji B92, a zatim i na Radio Televiziji Srbije (RTS). Film je izazvao brojne polemike, od kojih su neke vodjene i za skupstinskom govornicom.

Tokom rasprava koje je film podstakao, izostala je medijska paznja nad zrtvama iz Srebrenice - njihova patnja i stradanje ostali su zanemareni. Najveci broj tekstova bavio se temom da li je navedeni broj zrtava tacan, kao i time da postoje i srpske, a ne samo bosnjacke zrtve. Nijedna medijska kuca nije napravila vlastitu reportazu, niti je sproveda bilo kakvo istrazivanje sa ciljem da se utvrdi istina o zbivanjima u Srebrenici. Jedino ko je imao koristi od pomenutog emitovanja bila je anti-haska politicka grupacija, koja strane medije smatra anti-srpskim, zbog cega ih i optuzuje za propagandu protiv Srba i izrazitu pristrasnost.

Stalne dopisnike u Hagu imaju novinske agencije Beta i SENSE, a njihove izvestaje sa sudjenja prenose sva ostala sredstva informisanja. Ali tek pojedini mediji - dnevni list Pobjeda, Radio B92, a odnedavno i RTS - s vremena na vreme u Hag salju i vlastite dopisnike.

Postoje dva razloga za ovako slabo prisustvo domacih medija u Hagu. Prvi je, svakako, otezana finansijska situacija, usled koje slanje dopisnika u inostranstvo predstavlja veliki trosak. Drugi razlog je psiholoske prirode: mediji ne zele da imaju svoje dopisnike, jer se na taj nacin distanciraju i od sadrzaja vesti koje nude svojoj publici; oni te vesti samo prenose, pa gradjani i ne znaju koji je njihov pravi stav.

Mediji prate tok pojedinačnih sudjenja s kracim, redovnim izvestajima, a veoma retko daju i opseznije osvrte ili ozbiljnije analize. Vecina medija prati sudjenja kroz izvestaje novinskih agencija, dok je najveci broj tekstova nastalih na licu mesta posvecen nacinu rada tribunala i proceduralnim pitanjima, uz povremeno uplitanje kuloarskih prica i nagadjanja. U opisu svih aktivnosti tribunala preovladjuje senzacionalisticki ton.

Analize samih optuznica su takodje retka pojava, narocito u dnevnim medijima. Mediji su u izvornom obliku dosad objavili jedino sve optuznice protiv Slobodana Milosevica, a da pri tom citaocima nisu ponudili analizu pozadine slucajeva, dostupne izjave svedoka, kao i neposrednih ucesnika ratnih desavanja.

Dosadasnja pojavljivanja Slobodana Milosevica pred tribunalom privukla su veliku paznju medija, premda je ta paznja s vremenom opala. Ispitivanja javnog mnjenja pokazuju da sudbina Slobodana Milosevica sve vise pada u zaborav, te da ustupa mesto ekonomskim problemima. Ovakav trend prate i mediji.

Prvo pojavljivanje Milosevica pred sudom predstavljalo je glavnu temu nekoliko dana, a brojni izvestaji prenosili su njegova obraćanja glavnom tuziocu Karli del Ponte i sudiji Ricardu Meju. Objavljeni su i intervjui sa cuvarem Pritvorske jedinice Timotijem Mekfedenom, u kojima posebno mesto zauzimaju njegovi komplimenti na racun Milosevica ("pravi dzentlmen"). Svaki veci tekst na tu temu bio je najavljen i na naslovnim stranama.

S druge strane, poslednje pojavljivanje Slobodana Milosevica pred tribunalom nije privuklo ni izbliza onoliko paznju kao prvo. Svi mediji preneli su samo najznacajnije Miloseviceve recenice, a i o njegovim postupcima izvestili su u znatno kracem obimu. Na naslovnim stranama, vesti o bivsem predsedniku dobile su prostor samo prvog dana, nakon pojavljivanja.

Ostali optuzenici tretirani su na isti nacin - forma tekstova je ujednacena, a njihova duzina zavisi od eventualnih desavanja na sudjenju. Drugaciji medijski tretman imala su samo braca Banovic, i to zato sto je njihovo izrucenje Medjunarodnom sudu posluzilo kao povod za pobunu Jedinice za specijalne operacije (JSO), specijalne formacije Drzavne bezbednosti (DB) Srbije. U vreme trajanja pobune nije bilo vaznijeg dogadjaja za medije, sto je samim tim dovelo i do cestog pominjanja braca Banovic kao optuzenih za ratne zlocine.

Mediji cesto objavljuju tekstove o dve najtrazenije osobe sa tribunalove liste - bivsim liderima bosanskih Srba, Ratku Mladicu i Radovanu Karadzicu. Stavovi prema njima kreću se u rasponu od bespostedne kritike do bezrezervne podrške. Čini se, međutim, da tekstovi sa izrazima podrške preovladjuju nad onima koji su kriticki intonirani.

U tim tekstovima se retko govori o razlozima za podizanje optuznica protiv njih. Mediji iz nacionalisticke grupacije cesto glorifikuju njihovo junastvo i nacin na koji izbegavaju hapsenje. U slucaju Ratka Mladica, okolnost da se on - skoro izvesno - nalazi na teritoriji Jugoslavije, za vecinu medija ne predstavlja nista negativno, nego se uzima kao nesto sasvim prirodno.

Dodatni faktor, koji u medijima cesto biva razmatran, jesu i finansijski podsticaji za saradnju s Hagom. Od trenutka izrucenja Slobodana Milosevica tribunalu, nisu prestala nagadjanja pojedinih medija o tome gde je završila novcana nagrada koju je americki Kongres izdvojio u tu svrhu. List Glas javnosti je toj temi posvetio i mini-feljton, u kojem je iznet citav niz navodnih cinjenica o isplati nagrade za izrucenje Milosevica, ali i ostalih optuzenih. Sagovornici lista tvrde da i Hrvatska uzima novac za "svoje" optuzenike.

Kao zakljucak pomenutog feljtona pojavila se interpretacija po kojoj je sukob politickih grupa oko zakona o saradnji sa Haskim tribunalom zapravo sukob interesa oko podele novca koji se isplacuje za svakog optuzenog po izrucenju. Ovu tezu izneo je jedan bivsi obavestajac - privatni detektiv Bozidar Spasic.

Za obicne Srbe, ovakve spekulacije predstavljaju samo jos jedan razlog da - sve dok mediji ne pocnu sa nepristrasnim i analitickim izvestavanjem o tribunalu - nastave biti sumnjicavi prema Medjunarodnom sudu.

Jovan Orlovic je medijski analiticar iz Beograda.

Focus: Medunarodni krivicni sud za bivsu Jugoslaviju

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/analiza-odnos-srpskih-medija-prema-haskom>